

Considerații privind „manualul”
Istoria Secuilor – A Székelység Története,
 Miercurea-Ciuc, Sfântu Gheorghe, 2012

Vasile LECHINȚAN, Ioan LĂCĂTUȘU, Vasile STANCU

Prin gravele lipsuri și eludarea adevărului istoric, manualul *Istoria Secuilor*, recent apărut, finanțat de instituții ale administrației publice locale din județele Covasna și Harghita, cultivă lipsa de responsabilitate față de trecut și tendința de izolare etnică a maghiarimii din aceste zone a fostelor scaune secuiești, cu grave consecințe pentru formarea viitoare a tinerilor maghiari.

De subliniat de la început este faptul, vizibil de altfel în cuprinsul scrierii, că autorii recunosc că manualul a fost scris la comandă politică: *„acest manual a fost realizat la cererea și din grija liderilor politici din județele Harghita și Covasna”*. După cum știe și ultimul elev al unei școli gimnaziale, manualele, în toate sistemele de învățământ se pretind sinteze științifice într-o anumită disciplină, bazate pe cele mai noi cercetări în domeniu. Or, aici, criteriul științific este abandonat în favoarea comenzii politice. Pentru a respecta un minimum de adevăr, scrierea ar trebui numită *„Politica liderilor secuii despre istoria secuilor”*. În loc să promoveze o atitudine intelectuală și morală dictată de interese politice, era de așteptat ca autorii, în majoritate oameni ai școlii, să realizeze un volum monografic de ținută științifică, de onestitate demnă de epoca în care trăim, care să promoveze acceptarea alterității etnice, spirituale, de fraternitate cu românii, cu care secuii au străbătut secolele cu înțelegere și colaborare, excepțiile fiind momentele când unii secuii/maghiari au fost fanatizați de propaganda șovină antiromânească din exterior.

Scrierea a fost elaborată ca având statutul de manual, pentru clasele a VI-a și a VII-a cu toate că elevii maghiari mai au un manual, pentru aceleași clase, *„din care învață ca disciplină obligatorie, câte o oră pe săptămână, istoria minorității maghiare din România și, în cadrul acesteia, aspectele fundamentale ale istoriei întregii maghiarimi”*. În realitate se face istoria Ungariei. La aceasta, inițiatorii „manualului” mai solicită o oră săptămânală pentru Istoria secuimii, oră

indicată a fi luată din orele opționale prevăzute în programa curriculară pentru clasele respective. Menționăm că elevii maghiari fac și ore de Istorie Universală, obligatorii pentru toți elevii claselor a VI-a și a VII-a – o oră săptămânal - în cuprinsul căreia este integrată și Istoria Ungariei. Practic, se preconizează ca elevii maghiari să facă minim două ore pe săptămână de istorie „a naționalităților”, fiind îndoctrinați de „adevărurile” istoricilor maghiari, înainte de a face Istoria Românilor la clasa a VIII-a, pe care refuză să o învețe, motivând neînțelegerea termenilor istorici românești și chiar a limbii române.

Cu toate că autorii recunosc, în prefața cărții, marile controverse dintre istoricii maghiari/secui, *„pe marginea problemelor fundamentale ale istoriei secuimii”*, atacurile unora dintre aceștia la adresa *„directivelor”* Academiei Ungare de Științe sau *„așteptările formulate în plan extraprofesional”*, în această *„scriere”* sunt afirmații cu pretenția de adevăr axiomatic, de exemplu: *„Istoria*

secuiască este parte a istoriei maghiare, iar în cadrul acesteia „a istoriei Transilvaniei, așa cum, de când este lumea, secuimea vorbitoare de limba maghiară este parte organică a poporului maghiar...” (p. 7). Dacă tot au hotărât autorii acest fapt, atunci, în mod firesc, se pun mai multe întrebări: de ce mai este nevoie de o istorie a „poporului maghiar” (*secuii*) în cadrul istoriei poporului maghiar? De ce mai încărcăm elevii secui, care de fapt sunt maghiari, cu peste 8 pagini de „*etnogeneză secuiască*” (p. 36-43) și, mai afirmăm, probabil pentru a dovedi valoarea științifică a „*lucrării*”, că „*originea secuiască este o problemă foarte complicată și discutabilă?*” (p. 38) și dacă tot îl citează pe Simon de Keza la acest capitol, „*istoricii secuiilor*” puteau reda și ce scria acesta pe la 1282-1285, adică faptul că secuii au împrumutat de la populația românească portul, scrisul și felul de a-și face casele. Astfel cheltuiau mai puțină imaginație și simplificau înțelegerea „*controversatei*”, „*complicatei și discutabilei probleme*”, „*de când este lumea*” și a mult mai multor probleme ridicate în paginile următoare ale „*scrierii*”. Dar ce o să înțeleagă elevii maghiari, care de fapt sunt secui, când vor citi ce a scris Ștefan Szamoskozi despre secui, părinții lor, după câteva secole (1570-1612): „*În mare parte și astăzi au aceleași rituri cu ale românilor, deși trăiesc în vecinătatea sașilor și maghiarilor?*” (p. 85).

Și, autorii mai ascund un alt aspect definitoriu al secuiilor: faptul că de când este lumea, secuimea este vorbitoare și de limba română. Astfel, ea este parte organică și a istoriei românești și a poporului român cu care a conviețuit de la colonizarea ei în Transilvania până astăzi.

Pentru autori nu a existat nici fenomenul indoeuropenizării de la intersecția mileniilor III-II î.Hr., nici formarea popoarelor indoeuropene, inclusiv a tracilor, care după părintele istoriei, Herodot, erau „*cei mai numeroși după inzi*” ... din care „*geții erau cei mai viteji și mai dreptți*”. Nu au auzit nici de anul 514 î.H., când aceștia sunt pomeniți în ale sale „*Istorii*”, de către Herodot. Dar nu au auzit deloc nici de urmașii lor, daco-romani, după retragerea stăpânirii romane din Dacia, care în mod subit au dispărut din „*istoria secuiilor*”.

Și eludarea adevărilor istorice continuă. Astfel, grav este faptul că autorii nu-și asumă responsabilitatea redării atrocităților comise de secui/maghiari față de români și sași în perioada de după Adunarea de la Lutița, din

16 octombrie 1848, mai mult chiar, se vorbește în mod unilateral că atunci, în Transilvania, „*au avut loc atrocități antimaghiare*”. (p.7) Trupele secuiești ce înaintau după momentul Lutița sunt glorificate de autori, deși documente semnate de martorii oculari maghiari ai epocii, le priveau și descriau ca pe niște hoarde care jefuiau, ucideau și nu ascultau de ordine.

De asemenea, atrocitățile comise de secui/maghiari asupra românilor în perioada de după Dictatul de la Viena, din anii 1940 - 1944, sunt nepermis ascunse. Extrem de jignitoare față de români este lipsa de responsabilitate a autorilor față de instaurarea administrației ungare în toamna anului 1940, autorii vorbind doar de problemele economice și de entuziasmul maghiar și nu de cumplitele atrocități comise asupra românilor de armata ungară de ocupație și de etnici maghiari/secui localnici. De asemenea, numeroase biserici românești din zonă au fost rase de pe fața pământului și locul unde aceste sfinte locașuri au existat stă și astăzi mărturie a unui trecut condamnat și pe care degeaba încearcă să-l ascundă un asemenea manual „*orb*”.

Fără menționarea acestor momente importante din viața unei comunități, toată istoria secuiilor prezentată în manual nu este decât un exercițiu minor, un joc periculos, o lipsă de responsabilitate față de trecut. Nu se recunoaște decât atrocitatea comisă asupra evreilor în 1944, spusă însă pe un ton deloc ferm, doar ca o ușoară „*latură umbrită*” a „*micii lumi maghiare*” din zonă, când faptele maghiarilor care au participat la Holocaust sunt de o mare gravitate în fața istoriei. Nu trebuie trecută cu vederea nici afirmația autorilor că unii evrei stabiliți în secuime „*erau și mercenari*”. Afirmația este gravă dacă nu este explicată, pentru că astfel enunțată pare ca o scuză față de atrocitățile comise asupra evreilor în 1940 - 1944. Și apoi, în zona Ucrainei Subcarpatice nu „*au fost expulzați*” evrei, ci au fost duși în detașamente de muncă forțată în condiții de exterminare. Păcat că autorii nu-și asumă responsabilitatea redării oneste și a acestor aspecte față de istoria evreilor și față de Holocaust.

Nu este prezentat cu obiectivitate momentul dramatic din toamna anului 1944, respectiv acțiunea așa-numitei „*Gărzi a lui Maniu*” în Aita Seacă, unde secuii din sat au ucis cu o mare cruzime ofițeri și ostași din

Armata Română. Evident că membrii „Gărzilor lui Maniu” au comis o ilegalitate pedepsindu-i pe criminali, care trebuiau aduși în fața justiției, ilegalitate care trebuia menționată, dar ascunderea adevărului de la Aita Seacă, de către autori, este condamabilă.

Manualul conține o politică fățiș anti-românească în prezentarea evenimentelor istorice. De exemplu, se spune pentru perioada interbelică despre faptul că stațiunile balneare semnificative, care ar fi putut intensifica turismul și economia locală, au ajuns în mâini române, astfel nu sporeau veniturile întreprinderilor și comunităților din Ținutul Secuiesc, uitând faptul că și înainte de 1 Decembrie 1918, principalii vizitatori ai acestor stațiuni au fost românii din „Regat”.

Totul este privit prin prisma separatismului etnic pur în zonă, într-un moment când încă întreaga Transilvanie avea, atunci, o industrie care în majoritate era „în mâini maghiare” datorită asuprașii de secole a românilor de către oligarhia conducătoare maghiară.

Jignitoare este și minciuna că la Reforma agrară din 1921, „câștigul provenit din proprietatea indivizibilă a familiilor militare de odinioară din Ciuc și Trei Scaune, în loc să servească înălțarea economică și culturală a secuimii, a ajuns pe mâna statului, care l-a împărțit micilor gospodari, asociații și biserici române”. Așadar, o avere deloc pur secuiască – pentru că din comunități făceau parte și români - ar fi fost astfel exclusiv dată românilor, afirmație care vine să lovească încă o dată demnitatea istorică românească în fața tinerilor cărora le este destinat manualul.

Altă jignitoare minciună este că bisericile românești au fost construite în perioada interbelică prin comunitățile locale; totul este „turnat” în pagină cu o culpabilizare a românilor pentru că au „îndrăznit” să-și construiască biserici ortodoxe „urișe” (prin această sintagmă se poate intui cu claritate poziția față de români a autorilor) în stil bizantin, în orașele din zonă, astfel că, din start, românii sunt priviți de autorii manualului drept niște locuitori de mâna a doua, niște tolerați, care nu au voie să-și construiască biserici „urișe”.

Autorii nu consemnează faptul că, până la *Decretul de toleranță* emis de împăratul Iosif al II-lea, în 1781, românii ortodocși nu au avut dreptul de a construi biserici din piatră. După această dată, numai până la 1918, peste 50 de comunități românești din județele Covasna și Harghita au construit locașuri de

cult, care există și astăzi; este drept, unele dintre ele rămase fără credincioși, sau cu un număr foarte mic, datorită politicii șovine ridicată la rang de politică de stat de către Austro-Ungaria dualistă.

Este inadmisibilă și minciuna jignitoare față de Armata Română, și anume că, în august 1916, teritoriile invadate de trupele române au suferit pagube grave. *„Au devastat, jefuit, magazinele, casele fără proprietari și au dat foc la numeroase clădiri”*. Și tot pe seama Armatei Române sunt puse și multe sute de victime civile în rândul *„persoanelor în vârstă rămase acasă, bătrânilor ce fugeau și copiilor”*. Așadar, în loc de adevăr istoric, o minciună extrem de jignitoare față de români, pusă la temelie învățării istoriei de către elevii maghiari de astăzi, în loc să se scrie cu responsabilitate de atrocitățile batalioanelor secuiești de la 1918-1919.

Despre Congresul secuiesc de la Tușnad din 1902, autorii nu suflă o vorbă privind cererea secuilor, prezentată acolo, de intensificare a legăturilor economice cu România și de a se preda limba română la liceele din zonă, dată fiind importanța colaborării economice vitale a secuilor cu românii de peste munți.

Nu se menționează nimic despre influența limbii române asupra limbii și vieții secuilor de-a lungul secolelor. Această realitate, atestată de numeroase documente de epocă, este unanim acceptată și demonstrată de lingviști maghiari și români, iar faptul se constituie într-un veritabil monument al duratei conviețuirii pașnice românești și secuiești/maghiare pe o întinsă dimensiune istorică.

Studiile de demografie istorică pun în evidență un schimb de populație ce a avut loc de-a lungul timpului de o parte și de alta a Carpaților. Deosebit de edificatoare pentru starea de spirit și poziția secuilor față de români este și situația creată la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, când majoritatea ardelenilor (români, maghiari, sași) emigrau în America, iar numeroși secui plecau în masă în Regatul Român, alarmând pur și simplu autoritățile locale și centrale ungare, obligate să construiască astfel căi ferate și fabrici, pentru a stopa depopularea zonei.

De altfel, o mare minciună etalată în manual, de autorii, este aceea că în epoca dualismului austro-ungar, ținutul secuiesc s-ar fi dezvoltat cel mai spectaculos (când mii și

mii de secui luau drumul emigrării peste munți, în Regatul României, pentru a-și asigura existența). Adevărata dezvoltare a avut loc de fapt după dualism, în timpul României Mari și a României postbelice

Despre drama deznaționalizării românilor din fostele scaune secuiești, despre fenomenul „Bodogaia” și „Porumbenii Mari”, localități unde în secolul al XVIII-lea erau două biserici românești, una Ortodoxă și alta Greco-catolică, nu se scrie nimic.

Nepermisă este și glorificarea biografiei fascistului Nyirö Jozsef, cel care s-a dovedit un șovin antiromân și un antisemit în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial, un oficial al guvernului fascist al lui Szálási. La fel de nepermisă este și ascunderea faptului că Orbán Balázs, „*Cel mai mare secu*”, a fost, la rândul său, un mare șovin antiromân, fapt cunoscut în epocă și dovedit de scrierile sale.

Pe aceste considerente apreciem că manualul nu este decât o provocare jignitoare la adresa românilor, evreilor și chiar a germanilor trăitori pe aceste meleaguri (inclusiv a memoriei sașilor din Reghin și din jurul acestuia, la 1848) și propunem scoaterea lui din școli și pedepsirea celor care din banii publici au susținut o astfel de provocare.

Desigur că, prin aceste rânduri, am făcut o primă evaluare a conținutului manualului de Istorie a secuilor, urmează o analiză mai amănunțită a textului, prin care vom dezvălui toate erorile și afirmațiile tendențioase și provocatoare la adresa românilor, toate locurile comune, agresivitățile de atitudine istorică și mistificările care duc spre o cultivare deschisă a șovinismului, și nu a prieteniei, a acceptării și înțelegerii reciproce, în școlile românești cu limba de predare maghiară.

Locuind împreună cu românii și înconjuțați din toate părțile de către români, secuii au avut relații de bună vecinătate cu această majoritate etnică a arealului românesc, la atrocitățile ascunse de manual nu au participat, evident, toți secuii, astfel că generația de astăzi nu poate fi culpabilizată pentru trecutul nedemn. Considerăm că, de aceea, se impune elaborarea unui volum monografic bazat pe realități istorice dovedite de documente și nu pe mistificări eroizante și pe minciuni grosolane și provocatoare care să estompeze adevărul, astăzi, când suntem sub ochii unei Europe care promovează onestitatea intelectuală, acceptarea alterității etnice și religioase, spiritul de promovare a înaltelor valori umane și morale.